

5. Instrucțiune privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal, anexă la Ordinul ministrului nr. 1249 din 22. 08. 2018. (vizitat: 26. 02. 2020).
https://mecc.gov.md/sites/default/files/instructiune_teme_pentru_acasa.pdf
6. Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, 2018, aprobat: la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 18 din 03 iulie 2018; prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf
7. Instrucțiunea privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal aprobată prin Ordinul ministrului nr. 1249 din 22. 08. 2018. (vizitat: 26. 02. 2020)
https://mecc.gov.md/sites/default/files/instructiune_teme_pentru_acasa.pdf
8. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar clasele I-IV, 2019, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1468 din 13. 11. 2019. (vizitat: 26. 02. 2020).
https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd_1-4_15.11.2019_site.pdf
9. Ghidul de implementare a metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar clasele I-IV, 2019, elaborat în baza Metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar, clasele I-IV, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1468 din 13. 11. 2019. (vizitat: 26. 02. 2020).
https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eed_1-4_20.11.2019_site_final.pdf
10. ORÎNDAȘ, L. *Educația parentală în contextul promovării parteneriatului școală–familie. Ghid metodologic*. Chișinău: ME CC al RM, Institutul de Științe ale Educației, 2018.
11. IONESCU, M.; NEGREANU, E. *Educația în familie. Repere și practici actuale*. MEC România, IȘE. București: Editura Cartea Universitară, 2006.
12. *Curriculum Național. Învățământ primar*. Chișinău: ME CC al RM, 2018. (vizitat: 26. 02. 2020)
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_05.09.2018.pdf
13. *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar* (2018). Chișinău: ME CC al RM, 2018. (vizitat: 26. 02. 2020).
https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf

SPECIFICUL APLICĂRII METODELOR DE EDUCAȚIE ÎN PROCESUL AUTOEDUCAȚIEI ȘCOLARULUI MIC

*Popa Natalia, dr., lector universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 373.3.041/042

Abstract

Self-education is a systematic, goal-oriented self-tuition consciousness personality and social behavior, which requires an effort of volition and tremendous commitment on the part of the subject of the educational act. The literature analysis, our observations and application of various methods education and self-education demonstrate the possibilities of achieving quality self-education and the need to make an intellectual, moral-volitional effort.

Key-words: self-education, methods of education / self-education, self-knowledge, self-analysis, self-creation.

Etimologic, termenul de *autoeducație* vine de la grecescul „*autos*” – *sine însuși* și latinescul „*educatio*” – *educație*, însemnând *educația prin sine însuși*. Uneori autoeducația este identificată cu conceptul de autoinstruire, care desemnează acțiunea de a învăța singur, fără profesor [2, p. 30].

Diversitatea definițiilor autoeducației analizate permite să scoatem în evidență un aspect menționat de mai mulți cercetători [1; 2; 5; 9; 7; 16 etc.], care constă în faptul că abordarea conceptului de autoeducație trebuie efectuată în cadrul mai larg al educației integrale ce include potențialul formativ al personalității valorificat la maximum. Totodată, plecând de la funcția

centrală a autoeducației care denotă transformarea obiectului educației în subiect prin intermediul valorificării unui ansamblu de acțiuni pedagogice efectuate în contextul educației permanente la nivel de auto/proiectare, auto/realizare, auto/formare de sine și pentru sine, auto/evaluare – accentuăm importanța metacogniției. În acest sens, precizăm că structura de bază a autoeducației include elemente comune, aproape identice cu cele situate la nivelul structurii activității educative, iar diferența specifică apare în condițiile transformării statutului obiectului educației în subiect în cadrul procesului de autoformare-autodezvoltare a personalității [7, p. 215], ceea ce ne pare decisiv. Astfel, după cum am menționat definirea autoeducației, la nivelul unui concept pedagogic fundamental, presupune evidențierea nucleului funcțional-structural care asigură eficiența activității de auto/formare-autodezvoltare a personalității umane [16; 7; 5 etc.]. La fel, considerăm important să evidențiem că potențialul formativ al persoanei se dezvoltă mai întâi, la nivelul *heteroeducației* (a educației prin alții), iar mai apoi se perfecționează și se dezvoltă la nivelul autoeducației (educației de sine). Prin urmare, copilul primește o educație de la adulți în corelarea funcțională educator – educat, care, dacă este de calitate, se orientează spre transformarea obiectului/educatului în subiect, adică într-o persoană ce tinde spre inițierea și realizarea autoeducației (Barna A., Cristea S.).

Procesul de dezvoltare a personalității, susține D. Salade, presupune participarea atât a educației, care „determină și orientează” dezvoltarea personalității, cât și a autoeducației, care vine „să fructifice și să sporească valențele educației” [14, p.108]. Noi dezvoltăm ideea prin completarea că rolul educației pentru cultivarea autoeducației la elevii de vârstă școlară mică este decisiv. În acest sens, considerăm pe deplin justificată afirmația că educația poate fi considerată autentică și eficientă numai atunci când stimulează continuu autoeducația (Barna A., Comănescu L., Bunescu A. et. al).

Autoeducația constituie sfera interioară a procesului de formare integrală a personalității, ea vine să fructifice datele autoinstruirii și să sporească valențele educative ale informațiilor primite din diferite surse, contribuie la o descărcare a programelor de educație, la creșterea conștiinței individuale, susține Salade D., având în vedere persoana adultă. Cât privește elevul de vârstă școlară mică, autoeducația va începe și va derula eficient doar în cadrul unei colaborări adecvate, partenoriale a școlii cu familia și elevul.

Creând și consolidând premise pentru procesul de autoeducație, educația își pregătește trecerea sa în educație permanentă. Astfel, educația care apare inițial ca factor extern, devine, prin intermediul autoeducației, un factor intern, fapt care asigură autoperfecționarea permanentă, continuă. Educația permanentă nu poate fi realizată satisfăcător fără autoeducație, fără antrenarea individului în acest proces [13].

Trecerea educației în autoeducație este ușor vizibilă în schema prezentată de Barna A., care susține că educația se află într-un raport dialectic de continuitate și discontinuitate. Evoluția acestui raport pe parcursul dezvoltării personalității este reprezentată de acest autor [3] în felul următor:

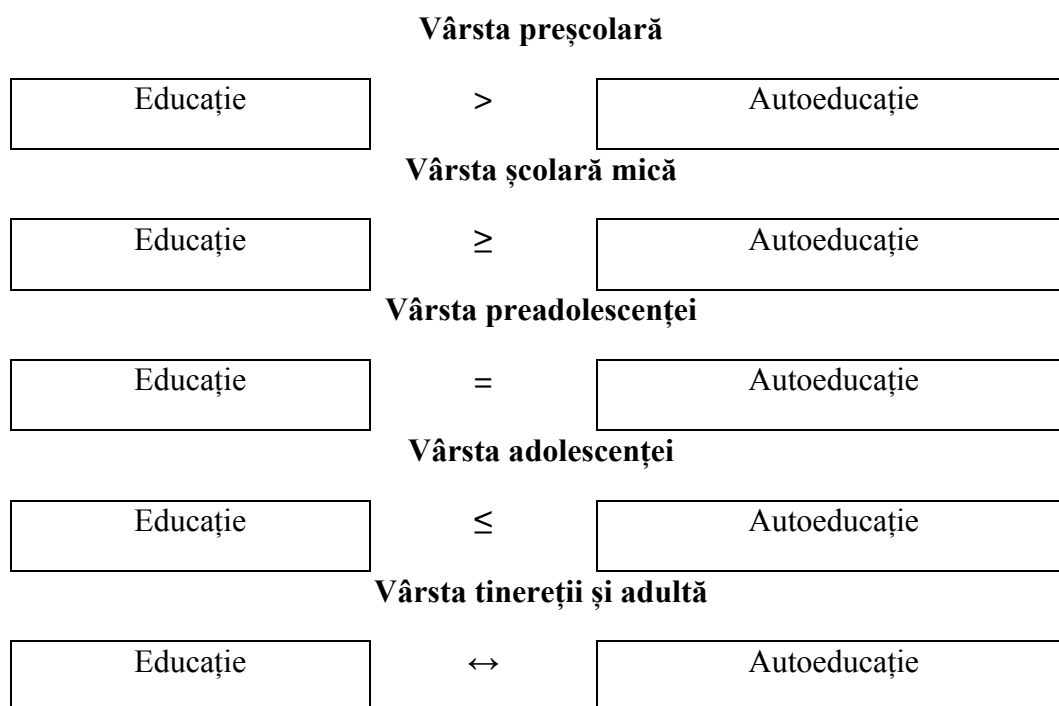

Fig. 1. Dinamica raporturilor între educație și autoeducație la diferite vârste [2, p. 33]

După cum au demonstrat cercetările din domeniul științelor educației [1; 2; 5; 9; 7; 16 etc.], între 6-16 ani, perioada formării-dezvoltării structurilor psihologice fundamentale ale personalității se constituie în conștiința de sine, ceea ce asigură saltul de la *autoeducația spontană* la *autoeducația intenționată*, care mai apoi, la vârsta adultă, devine principala modalitate de realizare a educației permanente [7, p. 216]. Acest moment este important pentru a conștientiza rolul familiei, a modelului parental pozitiv axat pe autoperfecționare, rolul cadrului didactic de ghid al inițierii și consolidării primelor și elementarelor competențe de autoeducație la elevii de vârstă școlară mică.

Analiza accepțiunilor în domeniul vizat și a observărilor noastre, permite să facem următoarea remarcă: elemente ale autoeducației spontane se înregistrează deja către 5-7 ani, mai cu seamă la preșcolarii care frecventează grădinița de copii și care se educă într-un cadru familial centrat pe valorile morale. Întrucât modelul comportamental parental influențează direct conduita copilului, el reprezintă un stimul decisiv pentru dezvoltarea autoeducației intenționate, elementele căreia se observă tot mai clar către 9-11 ani. Odată cu creșterea și maturizarea copilului, dorința și tendința de a fi mai bun, autoreglarea și autocontrolul devin tot mai evidente. Tendințele și încercările copilului către acest proces trebuie susținute și stimulate permanent de către adulți (părinți și pedagogi). Concomitent cu dezvoltarea sferei cognitive, a percepției, memoriei, gândirii, limbajului, imaginației vom stimula și susține creativitatea micului școlar, curiozitatea lui, și dezvoltarea metacogniției, esența căreia constă în învățarea activă prin cercetare, rezolvare de probleme, construirea cunoașterii pentru a-i face treptat conștienți pe elevii de derularea propriilor procese cognitive, de modalitățile prin care pot învăța mai eficient, se pot auto/verifica și corecta.

În ceea ce privește abordarea metodelor autoeducației, în literatura de specialitate se întâlnesc o mare diversitate de clasificări ale acestora. Astfel, Barna A. recomandă cinci categorii de metode și procedee. *Metode și procedee de precizare a conținutului autoeducației*, care sunt: programul, regulile personale, deviza, jurnalul intim. *Metodele și procedeele de autocontrol*, care sunt: autoobservația, autoanaliza, reflecția personală, autocontrolul și autoraportul. *Metodele și procedeele de autostimulare*, care sunt: autoconvingerea, autocomanda, autoaprecierea și autocritica, autosugestia, comunicativitatea, exemplul, jocul, autoexersarea. *Metodele și procedeele de autoconstrângere*, care sunt: autodezaprobară, autocomutarea, autorenuțarea. *Metodele și procedeele de autoeducație și creativitate*, care sunt: metoda portofoliului, planul rezumativ, capacitatea de a scrie și citi creativ [3, pp. 92-164]. Comănescu I. disociază două categorii de metode și procedee: *metodele și procedeele cunoașterii de sine*: autoobservarea, meditația și rugăciunea și *metodele de autoeducație*: autopersuasiunea, exercițiul autostimularea (modelul de om, portretul, maxima de viață-deviza raționarea, compensarea, resemnarea, raționalizarea, simularea și disimularea, proiectarea vinovăției personale, regresivitatea, echilibrarea prin transformare imaginată), autoconstrângerea, jurnalul intim, autoanaliza, autoevaluarea [6].

În continuare vom încerca să descriem și să analizăm conținutul metodelor de formare a competențelor de autoeducație conform structurii elaborate de Macavei E. [10]: metode și procedee de cunoaștere de sine; metode și procedee de analizare de sine; metode și procedee de prelucrare a informației; metode și procedee de influențare și formare; metode și procedee de autocorecție. Bineînțeles că le-am adaptat la vârsta școlară mică.

A. Metode și procedee de autocunoaștere: autoobservarea, autoanaliza, autotestarea, meditația.

Autoobservarea reprezintă modalitatea de percepere (sesizare și detectare) a stărilor, proceselor și activităților personale. Actul dedublării permite stabilirea trăirilor, faptelor, pe de-o parte, și cunoașterea lor, pe de altă parte, în obiectivul autoobservării intră faptele, gândurile, emoțiile și sentimentele, aspirațiile, atitudinile. Evident că elevii de vârstă școlară mică sunt cunoscuți / familiarizați cu toate aceste elemente (cl. I - II), iar către clasa a III-a se aplică metoda autoportretului.

Autoanaliza. Faptele autoobservate sunt supuse analizei, adică procesului de descompunere a unui tot întreg / fapt global în componente (procesului detalierei). Evidențierea componentelor unui fapt trăit este, de obicei, însoțită de apreciere (formal putem separa analiza de actul evaluativ).

Autotestarea. Pentru a avea siguranța dobândirii unor capacități și aptitudini, din curiozitate și pentru propria satisfacție, se poate apela la autotestare. La început pedagogul folosește probe nestandardizate sau teste de măsurare a capacităților de cunoaștere, a celor afective, volitive, aptitudinale, atitudinale. Rezultatele probelor constituie repere ale acțiunilor de îmbunătățire a performanțelor proceselor cognitive – memorie, gândire, imaginație etc., a atitudinilor și convingerilor pentru a le valorifica în activitățile familiale și școlare (cu condiția că acestea au caracter creativ).

Reflecția / meditația. Este modalitatea de comunicare cu sine într-o stare optimă de concentrare și detașare de realitate. Este un dialog cu sine însuși la nivelul gândirii, într-o stare de concentrare dobândită prin exersare. Elevii de vârstă școlară mică, întâi, învață a reflecta cu voce tare după un algoritm propus, iar mai apoi sunt îndemnați să gândească în sine.

B. Metode și procedee de autoanaliză: aprecierea generală, autocritica, dezaprobarea (ironia, autoironia), autodemnstrarea, autopedepășirea. Metodele vizate se aplică doar parțial către vârsta de 9 – 11 ani, deoarece acestea necesită un grad mai avansat de dezvoltare a gândirii. Le descriem și analizăm pentru a înțelege cum anume acestea pot fi valorificate în formarea competențelor de autoeducație la școlarii mici.

Astfel, *aprecierea generală* are ca scop calificarea însușirilor psihice analizate, a rezultatelor activității și ierarhizarea lor după scale numerice (puncte, note) sau calitative (nesatisfăcător, satisfăcător, bun, foarte bun, excelent), după frecvență (întotdeauna, uneori, rareori, niciodată) etc. Aprecierea generală a reușitelor și nereușitelor, a progreselor, staționărilor, regreselor activității evidențiază cauzele și condițiile lor, atitudinile pozitive sau negative, se începe de la cele mai simple aspecte.

Autocritica este procesul de identificare și condamnare a propriilor defecte, greșeli. Condamnarea trebuie să fie sinceră, obiectivă, fermă și fără menajamente. Recunoașterea și acceptarea propriilor defecte și greșeli este dovada unui nivel ridicat de maturitate [5].

Aprobarea în evaluarea de sine este aprecierea pozitivă a trăirilor proprii, a tendințelor, intențiilor, faptelor. Recunoașterea propriilor performanțe și reușite se manifestă prin autorecompensare morală și materială: laudă, evidențiere, gratificații (distracții, cadouri etc.).

Dezaprobarea în evaluarea de sine este procesul de mustrare și condamnare a actelor și faptelor proprii, a greșelilor de gândire și atitudine, a defectelor de voință și caracter. *Ironia*, admonestarea, blamarea, pedeapsa, autoadresate, se înscriu în arsenalul procedeelelor de dezaprobare. *Ironia* este o atitudine de exagerare și derâdere a propriilor fapte. *Autoironia* are ca obiect propriile fapte și acțiuni, propriile însușiri, propria persoană este un instrument al criticii de sine, al dezaprobării de sine. Merită să remarcăm faptul că nu fiecare individ este capabil de autoironie.

C. Metode și procedee de prelucrare a informației: modelul, deviza, codul personal, planul.

Modelul. Prefigurarea unei imagini a perfecțiunii de sine se face preluând imagini ale persoanelor din jur, ale personalităților istorice, culturale, politice, ale personajelor din literatură sau filme. În modelul propriu ca și în cel preluat se proiectează trebuințele de performanță, de perfecțiune, de securitate spirituală. La vârsta școlară mică se poate aplica chiar elaborarea unui portret-model.

Deviza, similară unui motto, concentrează o normă, o regulă, o aspirație. Este un vector al activității. Exprimă un îndemn, o exigență imperativă. Deviza orientează, stimulează, imprimă sens, acordă semnificație majoră unei conduite. Câmpul de alegere al devizei care se potrivește cel mai bine modelului și particularităților personalității este larg. Maxime și reflecții ale oamenilor de seamă, proverbe și zicători, expresii ale personalităților istorice, ale personajelor literare sunt preluat ca divizie. O valoare stimulativă deosebită au devizele proprii, formulate în versuri, ca maxime sau ca îndemnuri: *Voi reuși, Voi câștiga, Mă voi schimba, Curaj! Înainte!*

Codul personal este un model structurat de principii, norme, reguli de viață și modalități proprii de realizare a dezideratelor. Codul personal include principii personale de viață (preluate, prelucrate, proprii), principii de viață igienică, medico-sanitară (alimentație, odihnă, învățare, muncă...), principii de cultivare și întreținere a relațiilor de comunicare (grile de preferințe și exigențe, stil de comunicare) etc.

Planul (programul) are un rol esențial în organizarea regimului de viață, pentru îmbunătățirea performanțelor fizice și psihice, pentru ameliorarea rezultatelor activității, pentru

corectarea defectelor și a greșelilor. Evident că aceste metode la început se valorifică împreună cu adulții (părinți, pedagogi).

D. Metode și procedee de influențare și formare: autostimularea, autopersuasiunea, raționarea, raționalizarea, autoconvingerea, exercițiul, exemplul, autocomanda, autocontrolul, autosugestia, rugăciunea, jurnalul intim.

Autostimularea este modalitatea de solicitare și întreținere a forțelor fizice, psihice și spirituale pentru atingerea scopurilor legate de perfecționarea propriilor calități. Se stimulează resorturile intime ale activității – motivele: dorința de a acționa, plăcerea de a face ceva, trebuința de performanță, de autodepășire. Se stabilește „nivelul ștachetei” și, după posibilități, aceasta se ridică treptat până la limite posibile.

Autopersuasiunea. Starea de independență este asigurată și consolidată de îndemnul ce vin din interior. Exprimate verbal, îndemnul mobilizează forțele interne în luarea inițiativelor, exprimarea opțiunilor, luarea deciziilor, hotărârea de a începe, continua și finaliza o acțiune. Ele susțin rezistența la efort, oprirea unei activități, odihna și refacerea forțelor, suportarea frustrării, în cazurile de autocorectare a defectelor și greșelilor.

Raționarea. Derularea gândirii prin strategii inductive, deductive, transductive, analogice, respectând principiile și legile logice, este privilegiul ființei umane. De corectitudinea premiselor și a procesului de inferență depinde derivarea / construirea concluziei. Rațiunea trebuie să călăuzească hotărârea de a acționa, anularea stărilor afective dezorganizatoare, intervenția în rezolvarea conflictelor afective generate de invidie, ură, gelozie, răzbunare, avaricie.

Raționalizarea. Comănescu I. [6, pp. 292-293] diferențiază raționarea de raționalizare. Raționarea este actul mintal de inferență logică, după legile și regulile corectitudinii logice, iar raționalizarea este argumentarea subiectivă plauzibilă a actelor și faptelor proprii. Este modalitatea de ocolire a îndeplinirii unor sarcini, a respectării unor exigențe impuse.

Autoconvingerea. Sistemul convingerilor constituie o dominantă motivațională. Folosirea argumentelor pro și contra, stăpânirea tehnicii raționale de argumente asigură temeuri puternice pentru eficiența conducerii de sine. Autoconvingerea înseamnă supunerea față de propriile argumente, ce au în structura lor elemente intelectuale, afective și volitive. Prezentarea argumentelor se face prin explicații și demonstrații.

Exercițiul. Exercițiul este modalitatea de dobândire a unei performanțe prin repetare, având ca reper modelul acțiunii sau calității spre care se tinde. Construcția de sine nu este posibilă fără reluarea acțiunilor de perfecționare a deprinderilor, de consolidare a calităților, de corectare a greșelilor. Metoda vizată este foarte eficientă pentru elevii de vârstă școlară mică. Exersarea este necesară în cadrul folosirii oricărei metode.

Exemplul. Construcția de sine nu se poate realiza fără temelia exemplilor. Acestea provin din vecinătatea apropiată (părinți, rude, educatori) sau îndepărtată (personalități contemporane, personalități din istoria culturii, Științei și tehnicii, din literatură și film). Având ca reper diferite exemple; individul selectează, prelucrează și-și elaborează propriile conduite.

Autocomanda. Din respect pentru sine, individul se autocomandă, își dă sieși ordine. Cu alte cuvinte, își verbalizează intențiile în tonalitate categorică, imperativă, cu hotărâre și fermitate. Comenzi de genul: *Încep! Trebuie să reușesc!* sau: *Renunț! Mă opresc! N-are sens să mă enervez!...* susțin inițiativele. Verbalizări ale intenției în tonalități deziderative: *aș vrea să fac, mi-aș dori, mi-ar trebui ...* rămân la nivelul dorințelor și aspirațiilor. Autocomenzile ferme și

hotărâte stimulează acțiunea, o susțin, antrenează efortul de voință și dovedesc stăpânire și siguranță de sine. În plus, dau satisfacția acționării independente, trăirii stării de libertate.

Autocontrolul. Supravegherea conștientă a activității pe tot parcursul ei se face prin autocontrol curent. La încheierea unor etape se face bilanțul. Cenzurile interioare (mai severe uneori decât cele venite de la alte persoane) decid reușitele și nereușitele. Autocontrolul, situat la nivelul de exigență impus, este punctul de pornire al autoreglării, face parte din mecanismul autoreglării; prin autocontrol se ține evidența performanțelor [9].

Autosugestia. Când propriile cenzuri ne obstrucționează și ne sabotează, trebuie să trecem dincolo de ele. Acest lucru este posibil prin autosugestie. Se receptează mesaje și se răspunde în concordanță cu comenzile respective, datorită activării rezervelor biopsihice subliminale ale memoriei, inteligenței, intuiției. Cuvântul, comenzile verbale induc (autoinduc) stări nedorite. Folosirea autosugestiei după o tehnică corectă, sistematică, în condiții optime de relaxare fizică și psihică, duce la înlăturarea blocajelor, la rezistența în fața obstacolelor, la întărirea sănătății, renunțarea la excese, corectarea defectelor atitudinale (inerție, teamă, suspiciune). În consilierea elevilor de vârstă școlară mică se aplică câteva strategii, însă cea mai eficientă constă în formularea și explorarea repetată a unor fraze scurte de tipul: eu sunt deștept; eu sunt sănătos, frumos, eficient etc.; eu realizez independent și bine etc.

Rugăciunea, meditația și contemplația. Rugăciunea, meditația și contemplația sunt practici spirituale de comunicare a omului cu divinitatea, instanța supremă a perfecțiunii. Prin rugăciune se unește voia lui Dumnezeu cu cea a omului într-o stare de abandonare de sine și acordarea cu poruncile divine. Rugăciunea se asociază cu meditația și contemplația. *Meditația* este reflecția concentrată asupra mediului, persoanelor și faptelor din lumea transcendentă. *Contemplația* este starea profundă de trăire a misterului divin [8]. Cu elevii de vârstă școlară mică se poate aplica doar rugăciunea, citirea Bibliei pentru copii.

Jurnalul. Jurnalul, în contextul preocupării individului pentru propria persoană, este un instrument al autocunoașterii, al autoevaluării, al programării perfecționării de sine.

Jurnalul poate răspunde la întrebările: Cine sunt? Ce vreau? Ce pot să fac? În ce direcție mă îndrept? Ce modele am? Care este perspectiva vieții? Care sunt cauzele eșecurilor? Este clar că elevul de vârstă școlară mică, doar către 9-11 ani, poate ține un jurnal, care poate fi cu imagini și unele gânduri simple, dar importante pentru copil.

E. Metodele și procedee de autocreație: autoconstrângerea, compensarea, dezînvățarea, autodepășirea, resemnarea, echilibrarea.

Autoconstrângerea este modalitatea de impunere a restricțiilor și renunțărilor, este începutul împotrivirii față de actele și faptele reprobabile, față de atitudinile și deprinderile care periclitează comunicarea cu semenii, ascensiunea spre reușită și succes, menținerea sănătății. Inițial se identifică defectele, deficiențele, conduitele greșite, compensările sunt benefice, pozitive, în favoarea echilibrării de sine și a vindecării; sunt infirmi care prin voință ating performanțe creatoare, au preocupări profesionale, hobby-uri ce compensează tristețea și dezamăgirea. Trebuie să ținem cont de faptul că mascarea suferințelor cauzate de eșecuri și frustrări se face și prin compensări malefice, negative – alcoolism, consum droguri, trădare, intrigă [16].

Dezînvățarea. Semnalate și respinse în examenul de conștiință, comportamentele devin obiect al corecției. Se știe că mai ușor se formează o deprindere nouă, decât se corectează una greșit formată. Intervine efortul de deconstrucționare [16].

Autopedepsirea a fost prezentată ca metodă de dezaprobare. Se administrează propriei persoane interdicții și restricții. Autopedepsirea morală înseamnă condamnarea propriului comportament. Conștientizarea vinovăției și autosupunerea examenului sever de conștiință este o dovadă a eficienței autopedepsirii. Trebuie să existe șanse de îndreptare, de reclădire a stimei de sine. La vârsta de 7-10 ani se pot aplica doar unele elemente de autopedepsire.

Resemnarea. În situații fără ieșire, de limită, de pierdere a unor poziții sociale, profesionale, a bunurilor materiale, a pierderii persoanelor dragi, omul trebuie să se redreseze, să se reechilibreze. Speranțe spulberate, dorințe înăbușite, încredere înșelată, sentimente trădate copleșesc prin starea de suferință. Ridicarea deasupra suferinței prin *resemnare înțeleaptă* este șansa reechilibrării.

Echilibrarea. Revenirea la o stare de confort, de echilibru, situațiile în care se intervine pentru dobândirea / redobândirea echilibrului biopsihic [16].

Știința și practica psihopedagogică au demonstrat că cea mai favorabilă vârstă de formare a competențelor de autoeducație este vârsta de la 6 la 12 ani [11; 12; 2; 4; 15 etc.].

Reieșind din cele expuse anterior, putem conchide: elevul de vârstă școlară mică nu manifestă capacități pe deplin dezvoltate de a pătrunde în esența faptelor, fenomenelor. În cele mai dese cazuri el apreciază emoțional lumea înconjurătoare, inclusiv și locul său în viață. El stabilește cu greu legătura între succese, insuccese și trăsăturile sale personale, între cuvânt și faptă. Elevul încă nu se comportă constant în concordanță cu cunoștințele și atitudinile pe care le are [17, p. 45].

Rolul hotărâtor în formarea personalității revine educației, iar autoeducația constituie rezultatul direct al activității educaționale organizate corect. Fiind organizată, dirijată, sistematică, educația are o forță colosală. Astfel, ajungem la concluzia, formulată de Comănescu I., precum că educația constituie premisă și condițiile pentru autoeducație, iar autoeducația servește ca premiză și criteriu de evaluare a unei educații eficiente [6, p. 34] și a educației de calitate, realizată de adult pe întregul parcurs al vieții. Mai mult decât atât, o educație este cu atât mai eficientă cu cât ea generează mai multe efecte autoformative, cu cât reușește să implice în mai mare măsură educatul în propria sa formare, afirmă Comănescu I. [6]. O educație de calitate trebuie să aibă ca obiectiv pregătirea procesului autoeducațional.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDRIȚCHI, V. Formarea capacităților de autoeducație a personalității la diferite etape de vârstă. În: *Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională. 2007, nr. 1-2 (42), pp. 22-27.
2. BARNA, A. *Autoeducația: Probleme teoretice și metodologice*. București: EDP, 1995.
3. BARNA, A. *În puterea noastră autoeducația: Tinerețe, autoeducație, responsabilitate*. București: Editura Albatros, 1989.
4. BUNESCU, A. *Invitație la autoeducație*. București: EDP, 1996.
5. CALARAȘ, C. *Cultura autoeducației elevului. Ghid metodologic*. Chișinău: Primex-com SRL, 2010.
6. COMĂNESCU, I. *Autoeducația - azi și mâine*. Oradea: Editura Imprimeriei de Vest, 1996.
7. CRISTEA, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*. Vol. I. București: Didactica Publishing House, 2015.
8. CUZNEȚOV, L. *Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei*. Chișinău: Primex-com SRL, 2015.
9. CUZNEȚOV, L. *Filosofia practică a familiei*. Chișinău: CEP USM, 2013.
10. MACAVEI, E. *Pedagogie. Teoria educației*. Vol. II. București: Aramis, 2002.
11. MASLOW, A. *Motivație și personalitate*. București: Editura Trei, 2007.
12. PLANCHARD, E. *Pedagogie școlară contemporană*. București: Editura Didactică și Pedagogică,

1992.

13. SALADE, D. Autocunoașterea elevului și rolul ei în procesul instructiv-educativ. În: *Studia Universitates, Babeș-Bolyai*. ClujNapoca, 1967.
14. SALADE, D. *Dimensiuni ale autoeducației*. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1998.
15. ȘUTEU, T.; FĂRCAȘ, V. *Aprecierea persoanei*. București: Editura Albatros, 1982.
16. TOMA, S. *Autoeducația. Sens și devenire*. București: E.D.P., 1983.
17. КОЧЕТОВ, А. *Организация самовоспитания школьников*. Минск: Нар. асвета, 1990.

VALORIFICAREA DICTĂRILOR MATEMATICE ÎN FORMAREA ATENȚIEI ȘI INTERESULUI PENTRU CALCULUL CORECT, RAȚIONAL, FLUENT

*Cîrlan Lilia, lector universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU:37.016:51

Abstract

One of the specific competencies of the Mathematics discipline in the primary classes provide the application of arithmetic operations and their properties in various contexts, showing attention and interest for correct, rational, fluent calculation. Thus, the formation of computational skills contributes to the formation of specific mathematical skills in the primary classes, because man operates throughout life with the mental computing skill. The teaching-learning calculation procedures must be done on three dimensions, particularly to follow the understanding of the calculation procedure; to develop the cognitive psychic processes and to allow the application of the skills formed in daily life (at the supermarket, in construction/repair, etc.). The teaching-learning calculation procedures are the basic elements of the primary mathematics course, and the efficiency of this process ensures the success of mastering mathematics in primary classes. Mathematical dictation is a method frequently applied in initial and formative assessment, as it can provide relevant information about the skills trained in students. This assessment is based on a system of exercises and problems designed in accordance with the learning units provided in the curriculum. It is one of the methods of achieving feedback between teacher and students in maths lessons and it is specific to primary classes.

Key-words: competence, computational competence, correct, rational, fluent calculation, mathematical dictation.

Modernizarea pedagogiei învățământului matematic, în special din perspectiva apropierii formării gândirii logice a elevilor încă din primele clase de logica științei propriu-zisă, impune organizarea și desfășurarea acesteia într-o manieră nouă: conștientizarea complexității actului de predare-învățare, metode active și participative, diferențierea învățământului, cultivarea interesului pentru studiu prin acestea se urmărește sporirea eficienței formative a învățământului [4].

Una din Recomandările Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, *competența este capacitatea* unei persoane sau a unui grup de a realiza sarcini majore de învățare (profesionale, sociale), la un nivel de performanță corespunzător unui criteriu sau standard, într-un context determinat [3, p. 128]

La nivelul învățământului primar, una din competențele specifice disciplinei de matematică este *Aplicarea operațiilor aritmetice și a proprietăților acestora în contexte variate, manifestând atenție și interes pentru calcul corect, rațional, fluent* [2, p. 53].

Problema formării competențelor de calcul a atras întotdeauna atenția specială a psihologilor, a didacticienilor, a metodologilor și a cadrelor didactice. În didactica matematicii, de problema respectivă s-au preocupat așa cercetători ca: L. Ursu, E. Dubinchuk, A. Stolyar, S. Minaeva, N. Stefanova, Y. Chekmareva, M. Bantova, M. Moreau, N. Istomina etc.